

Методичні рекомендації щодо викладання географії у 2023/2024 навчальному році

1. Відповідно до чинного Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти «Географія» є складовою природничої освітньої галузі. Її мета – формування в учнів природничо-наукової компетентності як базової та відповідних предметних компетентностей як обов’язкової складової загальної культури особистості і розвитку її творчого потенціалу. Географія у баченні Нової української школи - це знання природничої освітньої галузі, метою якої є формування особистості учня, який знає та розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження, виявляє допитливість, на основі здобутих знань і пізнавального досвіду усвідомлює цілісність природничо-наукової картини світу, здатний оцінити вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства та можливі наслідки людської діяльності у природі, відповідально взаємодіє з навколишнім природним середовищем. Географічний складник передбачає формування базових знань із таких питань: географія як наука; роль географічної освіти у життєдіяльності людини; Земля на географічній карті; географічні інформаційні системи; Земля як геосистема, рівні геосистем; географічні наслідки параметрів і рухів Землі; географічна оболонка; антропосфера; взаємозв’язок процесів у літосфері, гідросфері, атмосфері, біосфері, антропосфері; природні комплекси; ресурсний потенціал оболонок Землі, сучасні аспекти його використання; глобальні проблеми людства.

2. У 2023/2024 навчальному році учні **6 класів** Монастирищенської громади працюють за модельною програмою: **Модельна навчальна програма «Географія. 6-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.)**

Учні 7-9 класів продовжать вивчати географію за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 03.08.2022 № 698. У старшій школі учні 10-11 класів вивчатимуть географію на рівні стандарту (52 години, 1,5 години на тиждень – 10 клас; 35 годин, 1 година на тиждень – 11 клас) оновленою навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 03.08.2022 р. №698.

3. Кількість годин на вивчення тем є орієнтовною її можна змінювати в межах визначеного навчального часу. Розробляючи календарне планування, педагоги можуть вносити зміни у запропонований модельною навчальною програмою зміст предмета, відповідно до підготовленості класу, регіональних особливостей, робочого навчального плану школи, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, в яких відбувається освітній процес, зокрема: доповнювати зміст програми, включаючи регіональний компонент;

розширювати/поглиблювати або ущільнювати зміст окремих елементів (розділів, тем, модулів тощо) програми, зважаючи на потреби учнів, матеріально-технічне забезпечення закладу освіти, запити батьків, громади тощо; доповнювати тематику практичних/творчих робіт; вилучати окремі питання, з метою уникнення надмірної деталізації змісту навчального матеріалу. Загальний обсяг таких змін може досягати 20%. Також учитель може змінювати послідовність вивчення тем, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання.

4. У 2023-2024 навчальному році організовуючи освітній процес з географії у **6 класі** звертаємо увагу на такі **особливості**. Навчання географії має бути спрямоване на формування цілісної картини світу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між географічними явищами та процесами. Провідним **методичним принципом** має стати формування практичних навичок використання географічної інформації. Модельні програми пропонують організацію і проведення проектної діяльності. Проекти передбачають самостійну/під керівництвом учителя дослідницьку діяльність учнів. При виборі теми для проєкту потрібно враховувати інтереси учнів, слід вибирати конкретну проблему, яка знайома учням, або носить регіональний характер, спонукає учнів до пошуку та використання додаткової літератури. Із запропонованої тематики досліджень учень за бажанням вибирає 1-2 дослідження (упродовж року). Проєкт може бути представлений у формі презентації, ілюстрації, фотографії, відеоматеріалів, альбомів, інсценування тощо. Проєкт учні можуть виконати індивідуально, у парах і групах. Учитель оцінює таку роботу під час її захисту чи презентації.

5. Виконання аналітичних завдань та досліджень, спрямованих на розвиток умінь і навичок роботи з географічними картами та іншими джерелами інформації, розв'язання географічних, екологічних й соціально-економічних задач, здійснення порівняльного аналізу, що пропонуються під час виконання програмних практичних робіт, через які реалізується практична спрямованість курсу, стануть важливою формою і засобом перевірки та оцінювання результатів навчання, які є обов'язковими для всіх учнів класу. Обов'язковими для оцінювання у кожному семестрі є **дві практичні роботи на вибір учителя**.

6. Відповідно до «Орієнтовних вимог до виконання письмових робіт і перевірки зошитів з природничо-математичних дисциплін (лист МОН України №1/9 – 529 від 27.12.2000 р.) основними видами письмових робіт з географії є:

- розв'язування задач і вправ з географії;
- оформлення результатів виконання практичних робіт (відповідно до навчальних програм);
- складання таблиць, схем, написання рефератів тощо;

- записи результатів спостережень за природними явищами, що здійснюються у процесі вивчення географії;
- самостійні роботи;
- контрольні роботи (одна письмова контрольна робота на семестр є обов'язковою).

Для запобігання перевантаження учнів, час проведення контрольних робіт визначається загальношкільним графіком, складеним заступником директора освітнього закладу за погодженням із вчителем.

Під час планування контрольних робіт необхідно передбачити їх рівномірний розподіл упродовж усього семестру, не допускаючи накопичення письмових контрольних робіт наприкінці семестру та навчального року.

7. Звертаємо увагу на необхідність використання інтернет-ресурсів та онлайн-сервіси під час проведення уроків географії:

1) Картографічні сервіси. Використання картографічних сервісів, таких як Google Maps або Google Earth, може допомогти учням розвивати просторову уяву та краще розуміти географічні закономірності й розташування різноманітних географічних об'єктів. За допомогою цих сервісів можна також вивчати топографію, прокладати й відслідковувати маршрути, досліджувати різні країни і регіони світу.

2) Онлайн-джерела. Використання онлайн-джерел, таких як вебсайти наукових журналів, географічні блоги, електронні карти, атласи та репозитарії географічних даних, дозволяють учням знайти актуальну та достовірну інформацію про географічні процеси й явища, окремі регіони і країни, природні умови і ресурси, інші аспекти географії. За допомогою цих ресурсів учні можуть проводити дослідження та представляти їх результати.

Приклади таких навчальних ресурсів:

Цікава наука – <https://www.youtube.com/channel/UCMIVE71tHEUDkuw8tPxtzSQ>;

Експедиція Ukraïner – <https://ukraïner.net/>;

Колекція карт світу – <https://worldmapper.org/>;

Карти корисних копалин, сільського господарства, економіки, населення, релігій тощо – <https://www.bouncymaps.com/>;

Світова мапа часу – https://24timezones.com/map_uk.php#/map;

України – <http://www.ua-maps.com/>;

Карти National Geographic – <https://www.nationalgeographic.com/maps/> та ін.

3) Віртуальні екскурсії географічного спрямування. Під час використання сервісів віртуальних екскурсій учні можуть відвідати віддалені місця, до яких складно або неможливо потрапити фізично. Наприклад, вони можуть досліджувати національні парки, географічні пам'ятки або культурні центри через веб-камери, відео або 360-градусні зображення.

Прикладами таких ресурсів є:

EarthCam – <https://www.earthcam.com/>;

Віртуальні тури Україною – <https://discover.ua/virtual-tours>;

45 віртуальних подорожей Україною – <https://life.pravda.com.ua/travel/2021/01/29/243805/> ;

Віртуальні подорожі національними природними парками України – <https://lowcost.ua/nationalparks-ua/> ;

Занурення в океан, старовинні замки та Ватикан: підбірка віртуальних турів світу – <https://bit.ua/2020/11/virtual-tours/> та ін.

4) Географічні ігри та інтерактивні онлайн-застосунки. Існують онлайн-ігри та онлайн-застосунки, які сприяють розвитку географічних знань. Наприклад, географічні вікторини, ребуси, хмари слів, ігри на відповідність, головоломки або ігри, у яких учні мають знайти місцезнаходження географічних об'єктів на карті. Це може бути захоплюючою формою вивчення й закріплення навчального матеріалу.

До таких ресурсів належать:

Seterra – <https://www.geoguessr.com/seterra/>;

Wordwall – <https://wordwall.net/uk>;

Ребуси українською – <http://rebus1.com/ua/>;

Kahoot – <https://kahoot.com/>;

Learningapps – <https://learningapps.org/> та ін.

Також у цій групі сайти і онлайн-платформи, за допомогою яких можна створювати найрізноманітніші тестові завдання для перевірки результатів навчання учнів з предмета. Це сайти :

На урок – <https://naurok.com.ua/> і Всеосвіта – <https://vseosvita.ua/>; платформа Classtime – <https://www.classtime.com/c/> та ін.

5) Онлайн-сервіси для командної роботи, такі як Google Документи, Google Диск, Google Keep, інтерактивні дошки Google Jamboard, Miro та Padlet. Вони допоможуть учням працювати над географічними проектами, збирати інформацію та обмінюватися даними, створювати презентації та звіти. Це сприятиме розвитку навичок командної роботи та доступу до матеріалів усіх учасників групи.

8. Особливу увагу слід звернути на основні точкові зміни, які були внесені до навчальних програм з географії для 8, 10, 11 класів закладів загальної середньої освіти пов'язані із зміною сучасної глобальної суспільно-економічної та геополітичної ситуації у світі. Зокрема:

- у 8, 11 класах актуалізовано вивчення питання біженців та внутрішньо переміщених осіб у темах з вивчення демографічних процесів населення світу та України;
- у 10 класі (рівень стандарту) вилучено теми, які стосуються вивчення географії Білорусі та деяких тем з географії російської федерації та доповнено до переліку країн Азії вивчення географії Республіки Корея.

Під час уроків учителям рекомендується акцентувати увагу учнів на темах, які стосуються:

- становлення української нації;
- розвитку міжнаціональних, торгівельних та культурних відносин між країнами;
- сучасних міграційних процесів України у контексті війни;
- статусу внутрішньо переміщених осіб і біженців.

Також слід обговорювати з учнями культурні особливості, звичаї, традиції тих країн, де українські родини шукають прихисток від бойових дій, політичну та військову допомогу нашій країні країн-партнерів тощо.

9. Програмою не передбачено вимоги щодо кількості зошитів. Для виконання всіх видів робіт з учнями можна мати один робочий зошит. Дозволяється за згоди батьків користуватися зошитами із друкованою основою, що мають гриф МОНу. Можна проводити контрольні і узагальнюючі види робіт на окремих аркушах, які зберігаються протягом року, і не відводити окремий зошит. Для виконання практичних робіт та вивчення картографічного матеріалу необхідно мати атлас та контурну карту.

10. Для 6 класів у робочих зошитах записувати дату цифрами, вказувати вид роботи, назву теми. Писати в зошитах акуратно, чітко. Записи в зошиті виконують кульковою ручкою з синім чорнилом. Для оформлення таблиць, схем тощо використовують простий і кольорові олівці, маркери.

Уніфікувати підписи на обкладинках зошитів

**Зошит
для робіт
з географії
учня 6 класу
Коритнянського ліцею
Петрова Олександра**

Ведення зошитів перевіряється не менше, ніж 1 раз на квартал; оцінка за зошит у журнал не виставляється.

11. **Календарно-тематичне та поурочне планування** здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області є неприпустимим. ***Календарно- тематичний план протягом навчального року може змінюватися залежно від результатів навчального поступу учнів.***

12. Для здійснення оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, учителям 5-6 класів варто опрацювати Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01 квітня 2022 р. № 289.

13. Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне (у т.ч. поточне), діагностичне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне). За вибором закладу освіти оцінювання може здійснюватися за системою оцінювання, визначеною законодавством, або за власною шкалою. Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання здійснюють за 12-бальною системою (шкалою), а його результати позначають цифрами від 1 до 12.

Формувальне (поточне формувальне) оцінювання, окрім рівневого або бального може здійснюватися у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо).

Основною ланкою в системі контролю у закладах загальної середньої освіти є **поточний контроль**, що проводиться систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання. Основна функція поточного контролю –

навчальна. Запитання, завдання, тести, тощо спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою класу. Також звертаємо увагу на важливість урахування мотиваційно-стимулюючої функції поточного оцінювання.

Тематичне оцінювання пропонується здійснювати на основі поточного оцінювання із урахуванням проведених діагностичних (контрольних) робіт, або без проведення подібних робіт залежно від специфіки навчального предмета. Під час виставлення тематичного бала результати перевірки робочих зошитів, як правило, не враховуються.

Семестрове оцінювання може здійснюватися за результатами контролю груп загальних результатів відображених у Свідоцтві досягнень. Семестровий контроль проводиться з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів і підтвердження результатів поточних оцінок, отриманих учнями раніше. Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються вчителем з урахуванням рівня навченості учнів, що дає змогу реалізувати диференційований підхід до навчання. Звертаємо увагу, що Семестровий контроль може бути комплексним, проводиться у формі тестування тощо.

Фіксація записів тематичного та семестрового оцінювання проводиться в окремій колонці без дати. **Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та контролю груп загальних результатів.**

Річне оцінювання здійснюється на підставі загальної оцінки результатів навчання за I та II семестри. Окремі види контрольних робіт, як правило, не проводяться.

14. У Свідоцтво досягнень учнів 6 класу додається географія. У природничій галузі немає важливої лише для географії та історії ГЗР, яка стосується геопросторового мислення та картографічних вмінь. Така група є в історичній галузі. У 5 класі в Свідоцтві досягнень для курсу “Пізнаємо природу” було включено лише три із чотирьох ГЗР, які є у Державному стандарті БСО, то ж у рекомендованому варіанті запису ГЗР для географії пропонується залишити четверту групу з використанням частини конкретних результатів з історичної галузі дещо перефразувавши її.

Рекомендований варіант запису груп загальних результатів у Свідоцтво досягнень.

1. Пізнає світ природи, досліджуючи її
2. Опрацьовує, систематизує та представляє інформацію

3. Розуміє закономірності природи та діє для сталого розвитку
4. Володіє геопросторовим мисленням та вміє користуватися картою